

Промовисано дело о сентандрејским рукописима

5.
СТРАНА

3.
СТРАНА

Тукуљчани путовали по матици

12.
СТРАНА

Заједничка акција против миграција

10.
СТРАНА

Пештански ђаци не заборављају Вука

Косовски чвор и бриселски (не)споразуми

Поред типичних дискриминација с којима се суочавају преостали и протерани Срби (узурпација имовине и проблеми са документима), тренутна албанска власт предвођена Куртијем показује екстремно нетолерантан однос уз нека и за овдашње поднебље превише драстична кршења права.

Према легенди, антички краљ Мида везао је на воловској запрези компликовани чвор који нико није могао да одведе, све док се Александар Македонски није појавио и овај проблем решио тако што је чвор пресекао мачем. Аналогија решавања проблема мачем на Балкану је доста опасна, а често подсећа и на мит о Лернејској хидри којој када одсечете једну главу (проблем), имате две нове.

Косовски проблем већ има много нераспетљаних чворова, али је тренутно натезање ужета запело око Заједнице српских општина.

Тачка 1. Бриселског споразума јасно, неспорно и недвосмислено предвиђа (цитирам): „Асоцијацију/Заједницу општина са српском већином на Косову“. Отуда Куртијева изјава да је формирање Заједнице из Бриселског споразума немогуће, јер на Косову не постоје српске општине, већ општине са српском већином, представља правну бесмислицу.

С друге стране, српска страна се овим споразумом обавезала да дезинтегрише своје досадашње безбедносне, политичке и правосудне државне структуре које су постојале као ефективни паралелни систем Републике Србије на Северу КиМ и утопи их у систем Косова.

Тако је тачком 7. Бриселског споразума предвиђено постојање само једних полицијских снага – „Полиције Косова“. Истом тачком споразума утврђено је: „Сва полиција са Севера Косова биће интегрисана у оквиру косовске полиције“, као и да ће се припадницима српских безбедносних структура понудити еквивалентна позиција у косовским безбедно-

сним структурама (тачка 8. Споразума). Судски систем власти се такође интегрисао у косовске оквире (тачка 9), док локални избори и самим тим органи власти који су до тада функционисали у оквирима српског политичког система, сада се организују под окриљем косовских закона (тачка 11).

Правно гледано, угашена је ефективна државна структура која је у одређеним српским деловима постојала паралелно. Заузврат је требало да се добије формирање заједнице општина, која у уставноправном смислу није имала никаквих озбиљнијих правних овлашћења карактеристичних за федералне јединице, па ни покрајине. Тачка 4. Споразума се позива на Европску повељу о локалној самоуправи и предвиђа да општине могу сарађивати и користити своја (локална) овлашћења колективно. У суштини, сам споразум Заједнице општина као збиру локалних ентитета даје овлашћења које оне по природи ствари већ појединачно имају. На то се придодају надлежности у области образовања које се често упоредно гледано препуштају мањинским заједницама, као и здравство које косовске структуре и немају развијено.

Ако са уставног права ову трампу преведемо на народни језик, може се рећи да су предата озбиљна и ефективна државна овлашћења за мачку у цаку. Истине ради, неспорно је да каква-таква концентрација и територијално политичко груписање, макар било и симболично, увек представља значајан политички потенцијал.

Албин Курти екстремно и изричито одбија и овај, једини, а опет пре-

тежно симболичан уступак из уговора од 2013. године, који је морао бити испуњен још 2015. године, чиме директно крши одредбе уговора. Албанска страна се позива на одлуку Уставног суда Косова (децембар 2015) који је одредбе Бриселског споразума у делу о Заједници српских општина прогласио несагласним са правним поретком Косова. Уставни суд Србије је више од годину и по дана пре тога (2014) пожурео да одбаци могућност оцењивања Бриселског споразума, иако су сви теоретичари, уставни и међународни правници на консултативној седници, сем једног професора који је истовремено био саветник Владе Србије, указали да се овим споразумом крши Устав Србије, а на ово становиште је стало и четворо судија Уставног суда са издвојеним мишљењима у овом предмету, од којих је троје имало докторат из уставног права.

Поред типичних дискриминација с којима се суочавају преостали и протерани Срби (узурпација имовине и проблеми са документима), тренутна албанска власт предвођена Куртијем показује екстремно нетолерантан однос уз нека и за овдашње под-

небље превише драстична кршења права. Одлука Уставног суда Косова о враћању 23 хектара земље манастиру Дечани се не спроводи седам година, а посебно је било нељудски системско малтретирање Драгице Гашић, повратнице у Ђаковици.

Иако последњих година међунационална варничења на Балкану често служе у предизборне сврхе, на бурету барута довољна је једна искра па да дође до експлозије насиља. Сетимо се убијеног српског свата у Сарајеву или сукоба српских и хрватских полицајаца у Боровом селу, након чега су букнули ратови у БиХ и Хрватској.

Неспорну одговорност за наведену ситуацију у огромној мери сноси и ЕУ, која је једна од страна потписница Бриселског споразума. Наиме, Србија и Косово наведени Бриселски споразум нису потписали међусобно, него је свака од страна то учинила са ЕУ, која је самим тим и гарант, али и страна која је директно одговорна за спровођење и последице Бриселског споразума.

Др Саво Д. Манојловић,
виши научни сарадник
Института за упоредно право

СПЕЦИЈАЛНИ ИЗАСЛАНИК ЗАБРИНУТ

Заменик помоћника америчког државног секретара и Специјални изасланик за Западни Балкан Габријел Ексобар на питање како види решење укупне ситуације на северу Косова и да ли верује да се може постићи компромис с обзиром да је захтев Српске листе која се повукла из свих косовских институција био поштовање Бриселског споразума, пре свега формирање Заједнице српских општина, каже да се САД слажу са Европском унијом да су недавни догађаји забрињавајући.

„Повлачење косовских Срба из косовских институција није решење за тренутне спорове и има потенцијал да додатно ескалира тензије на терену. Све стране морају предузети кораке да смање тензије и осигурају мир и стабилност. Акције и реторика који повећавају могућност насиља стављају у непотребну опасност невиних животи и животи међународних мировних снага на терену“, каже он.

Када је реч о оснивању Заједнице српских општина Ексобар каже: „Скупштина Косова је ратификовала Бриселски споразум, а Уставни суд Косова је одлучио да је потребно успоставити ЗСО, што формирање чини обавезујућом законском обавезом за Косово.“

Одјаци шрилатералној сасџанка у Београду

САРАДЊА

Мигранти ће бити враћани авионима из Србије

На конференцији за новинаре у Председништву Србије је након потписивања меморандума од стране председника Србије Александра Вучића, премијера Мађарске Виктора Орбана и канцелара Аустрије Карла Нехамера, речено да ће мигранти који немају никакву шансу да добију азил у тим земљама, авионима бити депортовани из Србије у земље порекла.

Председник Србије Александар Вучић рекао је да је са Аустријом и Мађарском договорена сарадња у померању одбрамбене границе од илегалне миграције на југ, како би заједно штитили и чували Европу и своју земљу.

„Потписали смо важан Меморандум о разумевању, а наши тимови ће наставити да раде на конкретизацији свега, како би још пре краја године кренули у реализацију”, објаснио је Вучић после Самита са аустријским канцеларом Карлом Нехамером и мађарским премијером Виктором Орбаном.

Како је објаснио, реч је о регистрованим и нерегистрованим лицима, илегалним мигрантима, чији број се готово удвостручио у односу на прошлу годину.

Што се тиче регистрованих, највећи број лица стиже из Авганистана 40 одсто, из Сирије 27 одсто, Марока 12,5 одсто, Бурундија 7 одсто и 2 одсто из Пакистана.

Вучић је рекао да је Србија већ предузела неколико корака, и да више нема слободног визног режима са Тунисом, који је трајао од 1962, као

и са Бурундијем, а ускоро ће и са још две земље морати да се уведу исти визни режим какав је у ЕУ.

„Важан је договор о реадмисији, око протеривања оних који немају шансу да добију азил, а желе да остану на нашој територији. Мораћемо да обезбедимо авионе за њих, а трошкове ћемо поделити са Аустријом и Мађарском”, рекао је Вучић и додао да ће се трошкови делити по „фер расподелу” наводи Бета.

Премијер Мађарске Виктор Орбан рекао је да је Србија кључна земља за безбедност Европе пред илегалним миграцијама. На заједничкој конференцији за новинаре с председником Србије Александром Вучићем и канцеларом Аустрије Карлом Нехамером, Орбан је рекао да Србија, ако брани своју границу, брани и целу ЕУ.

„Ако Србија брани своје границе, не брани само своју територију, него и Мађарску и Аустрију и целу ЕУ и зато смо захвални Србији. Било би нам много лакше да се бранимо од миграције ако би Србија била унутар ЕУ”, казао је Орбан.

Навео је да Мађарска „и даље настоји да се што пре омогући чланство

ВИШЕ ПОЛИЦАЈАЦА НА ЈУГУ

„Договорили смо се да заједно, уз подршку Мађарске и Аустрије ангажујемо већи број полицајаца на граници према Северној Македонији, укључујући и аутомобиле са термовизијским камерама, и да ту одбрамбену линију померимо на југ”, казао је Александар Вучић.

Он је додао да ни Србија, као ни друге земље, не жели да буде „паркинг за илегалне мигранте”, и да има проблема на северу земље где се они сада концентришу.

Србије у ЕУ”, а да јој је једини циљ, док се то не деси, да граница одбране од миграција буде спуштена што јужније.

„Миграција ће бити дугорочан проблем, зато нам је потребна дугорочна сарадња. Данас смо направили добар корак у том смеру”, рекао је Орбан, који је претходно с Вучићем и Нехамером потписао меморандум о разумевању три земље за јачање трилатералне сарадње у области ефикасне борбе против илегалних миграција, преноси Бета.

Он је казао да сарадња Србије и Мађарске „има посебну снагу”, да две земље „деле исту судбину” и изразио захвалност Вучићу, кога је описао као „историјски најбољег српског партнера Мађарске”.

Орбан је рекао да су мађарске власти успеле да осујете 250.000 покушаја илегалних прелазака границе и додао да миграната има „све више” и да су „све агресивнији”.

„Овај сусрет је важан за цео Балкан. Дуго водим рат против илегалне миграције, верујем у један једини метод, а то је да миграцију треба спречити, а не њоме управљати. Ако су они уверени да могу да пређу границу, онда ће то и покушати. Треба да им ставимо до знања да нашу границу не могу да пређу”, навео је Орбан.

Додао је да је Мађарска „под притиском” са две стране, пошто из Украјине у ту земљу улазе избеглице које беже од рата, а из Србије мигранти, и критиковао ЕУ да не помаже Будимпешти.

„Од 2015. смо потрошили 1,6 милијарди евра на заштиту границе. Од ЕУ смо добили 1,2 одсто тог износа”, навео је Орбан.

Мађарски премијер Виктор Орбан данас је у Београду изразио захвалност Србији на одличној сарадњи у испоруци гаса, наводећи и да она

увек може да рачуна на гас из Мађарске.

На заједничкој конференцији за новинаре с председником Србије Александром Вучићем и канцеларом Аустрије Карлом Нехамером, Орбан је рекао да је Будимпешта „захвална Србији, јер у овом тренутку једина озбиљна количина гаса која може да се увезе у Мађарску стиже из Србије”.

„Србија по том питању поступа перфектно, коректни смо једни према другима, и знамо да можемо да рачунамо на другу страну ако се прекрене ситуација. Србија може да рачуна да ће имати гас све док га Мађарска има, и док Србија има гаса, имаће и Мађарска”, казао је Орбан.

Орбан је навео да је Србију „јуче требало примити” у ЕУ, оценивши да би данас били „у много лакшој ситуацији” да се то догодило.

„Мађарска не може да преломи ово питање у ЕУ, али можемо да стварамо коалицију која ће подржати проширење. Избори у ЕУ су 2024. године, када ће Мађарска, у другој половини године, председавати Унијом. Даћемо све од себе да се процес проширења што пре заврши”, рекао је Орбан.

Канцелар Нехамер је казао да је Србија као привредна локација „важна и исплатива” за Аустрију, и додао да Беч пружа „јасну подршку” Србији на европском путу, као и другим државама региона.

„Србија има важну безбедносно-стратешку улогу и важан је партнер, као и друге земље региона, које треба да приближимо и да их уведемо у Унију”, навео је Нехамер.

Истакао је да је потребан обиман пакет мера у борби против миграције, који треба да укључи и трајну финансијску подршку земљама из којих мигранти долазе.

Д. А.

БЕЗ ЦВЕЋА И ПЛИШАНИХ МЕДА

Виктор Орбан је на конференцији за новинаре нагласио да мигранте треба разликовати од избеглица и гастарбајтера, наводећи да они желе да пређу границу илегално.

„Не можемо да их дочекујемо са плишаним медама и са цвећем. Цео свет треба да зна да смо озбиљне земље које имају своје законе и које ће све учинити да их испоштују”, казао је Орбан.

ДРУШТВО

Изненађујуће откриће у Сечују

Испод данашње цркве леже остаци претходне

Нова археолошка истраживања, везана за прошлост српске православне цркве у Сечују, крунисана су новим резултатима. Они ће, по свему судећи, знатно утицати на досадашњу научну литературу, објављену о српском православном храму, који је посвећен Преносу моштију Светог оца Николаја у Бари.

На иницијативу историчарке Цвете Вуковић, старатеља српске православне цркве у Сечују, археолози Археолошког института при Печујском музеју „Јанус Панониус“ недавно су боравили у овом насељу и то управо у некадашњој резиденцији патријарха Арсенија III Чарнојевића, духовног вође Велике сеобе Срба. Управо ту су вођена теренска истраживања.

И раније, археолози и историчари тврдили су да се испод данашње цркве налазе остаци брвнаре. Питање је било: да ли се испод данашње светиње налазе остаци једног или два храма?

Након теренских истраживања, извршених од стране стручњака најмодернијом техником, установљено је оно што се и до сада слутило, а то је да се испод данашње цркве налазе остаци старог храма.

Наравно, напретком технологије може се доћи до нових сазнања. Данас већ располажемо многим сјајним техничким изумима, који олакшавају откривање локалитета, али је у целом процесу откривања и даље људско око важан инструмент и од изузетног је значаја.

Што се тиче Сечуја, историја садашње цркве, која је сазидана после 1750. године, добила је ново светло и то захваљујући теренским истраживањима археолога из Печуја. Стручњаци су одлучили да испитају четири локације: са јужне стране цркве, у мушком делу цркве, у солеји и са северне стране светог храма.

Историчарка Цвета Вуковић, која је финансирала радове, од самих почетака археолошких истраживања, са нестрпљењем је очекивала резултате и потврду теза везаних за постојање остатака брвнаре, или брвнара, испод

данашње цркве. Наиме, академик Динко Давидов и Зоран Вукосављев, универзитетски доцент Техничког универзитета у Будимпешти, аутор капиталног дела „Архитектура српских цркава у Мађарској“, тврде да је постојала једна црква брвнара. Са друге стране, Љиљана Стошић, историчар уметности Балканолошког института у Београду, мишљења је да су биле две цркве-брвнаре. Једна Чарнојевићева, која је вероватно страдала у Ракоцијевој буни – знамо да се тада и становништво разбежало – а друга је саграђена 1720. године, и њу је пожар прогутао 1737. Након тога је дошло до

изградње данашње цркве. „Ја бих била пресрећна када би се испоставило да је испод данашње Чарнојевићева црква“, рекла нам је Цвета Вуковић.

Оно што су стручњаци након рекогносцирања тла радаром установили, јесте да се испод данашње цркве заиста налазе остаци једне цркве – брвнаре, међутим није још утврђено која је у питању. Радови ће се, највероватније, наставити када се нађу средства. Међутим, сада се већ поуздано зна да светониколајевску српску православну цркву у Сечују чекају даља истраживања.

П. М.

Још једна студија Бранке Петровић

Публикован историјат Српске школе у Сегедину

У склопу „Дана српске културе у Сегедину“, у организацији Сегединске месне српске заједнице, у згради месне српске православне црквене општине одржана је промоција књиге „Српска школа у Сегедину“ ауторке Бранке Петровић

Нема сумње да је сарадња, отпочета још прошле године између новинарке пореклом из Белишића, у Србији, и Ловранског удружења за очување културе и традиције добила ново поглавље. Након што су пролетос у Дески промовисана прва три тома едиције „Српске православне вероисповедне школе у Будимској епархији“, сада је дошло до представља новог драгоценог издања, везаног за историјат српског школства у Мађарској.

Вредном и неуморном истраживачу ове тематике већ је у Дески била упућена молба од стране руководиоца Сегединске месне српске заједнице да напише студију, што је она и испоштовала, и Сегединцима и читалачкој публици је на 210 страница понудила веома драгоцене научне податке.

„О настанку српске школе у Сегедину сведоче извори, али постоји претпоставка да је и пре утврђеног датума већ постојала школа“, пише у својој уводној речи ауторка Бранка

Петровић. Она је свој рад конципирала тако да је читаоцима осветлила и историјат Срба у Сегедину. У редовима Градске управе некада су се налазили и такви знаменити, истакнути Срби, који су активно учествовали у економско-привредном, културном и образовном развоју Сегедина, али и српске заједнице. Били су донатори сегединске цркве и вероисповедне школе, на чијој су катедри – поред осталих – стајали: Тома Јаникијевић, Димитрије Поповић и Јован Ђ. Ђосић, подсећа ауторка.

Приликом промоције издања, чији је издавач Сегединска месна српска заједница, са председником Миленком Радићем, Бранка Петровић је нагласила да су у Сегедину постојале две црквене општине: Горњоварошка и Паланачка. И једна и друга имале су своје школе, које су се, нажалост, угасиле. Док је горњоварошка престала да ради почетком 19. века, паланачка је укинута 30-их година прошлог века.

Непосредна близина Сегедина била је окружена салашима, па је занимљиво да је 1859. године забележено да је у окружењу било чак 28 салашких школа. Ауторка у свом раду осим приказа сегединских цркава и образовање, сегединским друштвима, као и периодом после гашења српске православне вероисповедне школе. Наравно, ни ова промоција није протекла без помињања Химне Светом Сави, која је први пут отпевана на Светог Саву у Сегедину 1839. године.

Ауторка је и овом приликом истакла пријатељство са Љубомиром Алексовом, председником Ловранског удружења за очување културе и традиције, који је њу и њен научно-истраживачки рад максимално подржао и подржава.

П. М.

Миленко Радић и Бранка Петровић

Промовисана књига Милесе Стефановић Бановић

ТРАДИЦИЈА

„Знано буди – записи о рукописима из Сентандрејске збирке“

„Цитирала сам људе који више нису међу нама, а који не би били запамћени и о којима ништа не бисмо знали да нису оставили неки писани траг иза себе, као ни о подвижницима, који се из скромности нису потписивали“, каже ауторка књиге промовисане прошле суботе у Сентандреји.

култету у Београду, где је и докторирала. Студије теологије је завршила на београдском Православном богословском факултету, а данас је запослена као истраживач у Етнографском институту САНУ. Књига „Знано буди“ представља прерађен и допуњен рукописне нене магистарске тезе. Такође се бави хорским и етно певањем.

Књигу „Знано буди“, Милеса Стефановић Бановић посветила је свом покојном оцу, угледном професору Димитрију Стефановићу и Сентандрејцима. Тамошњи Црквени музеј Епархије будимске је, по први пут од свог отварања, био домаћин промоције књиге која говори управо о чуваним рукописним вредностима.

Милеса Стефановић Бановић, завршила је студије мађарског мезика и књижевности на Филолошком фа-

Промоцији у Сентандреји присуствовали су гости из Србије – управница Галерије Матице српске др Тијана Палковљевић Бугарски, др Владимир Рогановић, директор Управе за сарадњу са црквама и верским заједницама при Влади Републике Србије, Биљана Гутић Бјелица, амбасадор БиХ и Ивана Кунц, први секретар Амбасаде Републике Србије, као и руководиоци и представници српских институција у Мађарској.

Госте је поздравио Коста Вуковић,

СРЕБРНА МЕДАЉА ЗА ЕПИСКОПА ЛУКИЈАНА

На свечаности у сентандрејском српском Црквеном музеју, управница Галерије Матице српске Тијана Палковљевић је епископу будимском Лукијану уручила признање – медаљу, поводом обележавања 175. годишњице свога постојања и деловања. Како је рекла др Тијана Палковљевић Бугарски, ова установа то чини „са жељом да остави траг у времену, о добрим односима, о великим заједничким пројектима, о свему лепом што је урађено за српску културу и српску уметност“.

„Желим да се захвалим за сву подршку, за помоћ, за заједништво у свему што смо до сада чинили и што ћемо чинити убудуће“, истакла је управница Галерије.

управник Црквеног музеја, а затим се скупу обратио епископ будимски Лукијан. Они су истакли значај књиге која је те вечери промовисана и у којој се обрађује збирка рукописа сачуваних у Сентандреји. Међу њима је најстарија рукописна књига „Ловрански кодекс“, са краја XIII и почетка XIV века.

После Велике сеобе Срба, 1690. године, Сентандреја постаје духовни, политички, а затим и војни и културни центар Срба. Један од најзначајнијих сведока тих бурних времена, која су у значајној мери обликовала српски језик и културу, јесу стари рукописи.

У књизи „Знано буди“ се историјском, културолошком, текстолошком, стилском и језичком анализом успоставља нова слика о записима из сентандрејске рукописне збирке. Добијени подаци доприносе својим обилем поимању догађаја и времена, у којима су настали, као и услова у ко-

јима се живело и стварало. Посебан етнолошки значај имају ретке практичне забелешке, које за разлику од летописних, загладених у вечност, захватају актуелни тренутак и свакодневни живот аутора.

Поред ауторке, на промоцији су учествовали и гости из Београда: др Драгана Радојичић, директор Етнографског института САНУ, Ивана Башић, сарадник Института, Никола Дробњаковић, директор издавачке куће „Бернар“, и професор др Томислав Јовановић. На крају промоције Милеса Стефановић Бановић је, са својом мајком Мирјаном и пријатељицом Даницом Перунчић, отпевала Сентандрејску химну „Ми же Сентандрејци“.

Издавачи књиге су Етнографски институт САНУ, Српски црквени музеј у Сентандреји и Агенција за издавачку делатност „Бернар“.

К. П.

Темајска шрибина у Калазу

Историјат православних храмова у Мађарској

У недавно реновираним просторијама некадашње српске Вероисповедне школе у Калазу, одржано је предавање Милана Дујмова и Марте Салаи Нађ „Православни храмови у Мађарској“, што је и наслов њихове раније објављене публикације.

Седиште Српске самоуправе у Калазу су до последњег места попунили мештани и гости, који су дошли да чују информативно и надахнуто предавање професора историје у гимназији „Никола Тесла“ и његове сараднице. Говорили су о свом истраживачком раду, а Милан Дујмов нас је провео кроз разне историјске епохе, уз приче о православним црквама, њиховој лепоти и повезаности.

Према његовим речима, највише их је на обали Дунава, у Барањи и у Жупанији Бекеш, и то српских, руских,

румунских, грчких и бугарских. Интересантно је да је до 1867. године у Мађарској, од свих њих институционално деловала једино Српска православна црква.

„Наравно да су овде живели и други православни народи, али није постојало ни једно друго црквено уређење за православце осим српског. Разлог томе је што је патријарх Арсеније III Чарнојевић, у време Велике сеобе 1690. године, добио привилегије од угарског цара Леополда, да је он поглавар свих православца, који су

признати као политичка, односно аутономна целина. По осамостаљивању појединих црквених институција, почела је и изградња храмова“, рекао је Дујмов и посебно говорио о Цинцарима и о погрешним информацијама које круже о том народу.

Иначе, у Мађарској не постоји још једно издање слично овом, на мађарском језику, што је и дало подстрек ауторима за рад на књизи. Она је, иначе, објављена пре дванаест година у 500 примерака, а тираж је брзо рас-

продат. Од тада до данас, пронађени су још неки подаци и фотографије, који би значајно употпунили садржај, па аутори размишљају о другом, допуњеном издању.

„Није случајно што сте нас, после толико година, позвали да говоримо о овој књизи. Време је да наставимо са радом. За протеклих дванаест година изграђене су нове цркве, а старе су обновљене“, рекао је на крају свог излагања Милан Дујмов.

К. П.

ОБРАЗОВАЊЕ

ССМ доделила ђачке стипендије

Упознајте овогодишње српске стипендисте

У седишту Самоуправе Срба у Мађарској (ССМ) у Будимпешти, свечано су уручене стипендије које кровна српска организација традиционално додељује успешним ђацима и студентима. Наш репортер је присуствовао и овом догађају и начинио мини-портрете добитника.

На пригодној свечаности, добитнике стипендија поздравиле су Вера Пејић Сутор, председница ССМ-а и др Јованка Ластаћ, директорка Српског образовног центра „Никола Тесла“ и уједно им честитале што су својим успехом и залагањем заслужили да добију овај вид признања и подршке.

„Ово је увек једна пријатна обавеза

и срећна сам што поново присуствујем овом већ традиционалном чину, када награђујемо децу која су то својим марљивим залагањем заслужила. Надам се да ћемо и у будућности имати прилике да вас мотивишемо и да на овај начин покажемо да се вредан рад исплати. Ово је велика ствар, јер средњошколске стипендије нису тако честе. Сви сте ви активни чланови

ви српске заједнице и наше школе, а надам се да ћете тако и наставити, да бисмо могли да се хвалимо вашим достигнућима. Ви правите најбољу рекламу и српској заједници у Мађарској и нашој школи. Ја вас пратим како стасавате и како одрастате и то је нешто најлепше што човек у животу може да доживи“, речи су којима се др Ластаћ обратила лауреатима.

Међу добитницима стипендија је и Нада Краус из Ловре, бивша ученица „Николе Тесла“, а сада студенткиња будимпештанског Универзитета уметности „Ласло Нађ“, на Одсеку за дизајн текстила. Од гимназијалаца, добитнице су четири ученице Српске гимназије „Никола Тесла“: Хана Герег, Маја Бите и Катарина Карачоњи, ученице 12/а разреда, као и Лола Алацић Милуш, из 9/а разреда. Двојица дечака су својим успесима у стопу пратила своје школске другарице, а реч је о матуранту Бојану Мишљеновићу и Милошу Јакшићу, ученику 9/а разреда.

Хана Герег је дошла из Војводине. Прве три године основне школе провела је у „Тесли“, да би се поново вратила у гимназију. Сваког дана путује у школу из Сентандреје, али јој није тешко, јер воли своју собу и мир. Жеља јој је да студира поморску биологију у иностранству, а ако јој то не успе, задовољиће је и ветерина у Мађарској. Чланица је женског гимназијског хора. Три године је играла српски фолклор, а сада паузира, јер се припрема за матуру.

Маја Бите долази из Суботице и већ четири године живи у Српском ђачком дому где је, како каже, стекла корисна и лепа искуства. Још увек није одлучила да ли ће студије да настави у Мађарској или у Србији. Интересују је техничке науке, али се бави и музиком, свира на гитари и клавиру. Завршила је школу за етно певање и тренира модерни балет.

Катарина Карачоњи је у Будимпешту дошла из Оџака. Има мађарско држављанство и жеља јој је била да боље научи језик и упозна мађарску културу. Ишла је у нулти разред, сада је матурант, спрема математику на вишем нивоу и труди се да добро учи и испуњава своје обавезе. Каже да би желела да упише грађевински факултет у Будимпешти, на енглеском, како би себи отворила врата за друге земље. Воли Будимпешту, школске дане, своје другаре и њихову малу заједницу. Учествује у школским активностима, у дому похађа разне секције, а активно се бави одбојком.

Лола Алацић Милуш је из Будимпеште, живи у Сигетхолому и сваког дана путује у гимназију на Тргу ружа. Српско порекло носи од своје мајке и њене породице. После завршеног нултог разреда, где је учила српски, сада се већ сасвим лепо сналази у коришћењу нашег језика. Воли школу, допадају јој се школски програми, професори и другови.

Бојан Мишљеновић је у Будимпешту дошао из Хрватске, из малог села Поповац, поред Белог Манастира. Мајка му је Српкиња из Мађарске. Каже да је задовољан школом и домским животом. Био је члан драмске секције, а активан је члан Куд-а „Табан“. Жели да остане у Мађарској и да упише Пољопривредни факултет у Геделеу.

Милош Јакшић потиче из породице Срба у Мађарској. Из Српске основне школе прешао у гимназију и каже да много воли што је остао у тој установи. Напомиње да гимназија није лака, али се труди и успева да постиже добре резултате. Од малих ногу игра фолклор и члан је КУД-а „Табан“. Поред тога, међутим, има времена и за фудбал и друге своје мале радости које живот значе.

К. П.

У шоку је Школа креативног писања нашег листа

О чему смо разговарали на првим часовима?

Током прве две недеље дружења у Школи креативног писања „Теодор Павловић“ у Будимпешти, предавачи су полазницима говорили о важности начина на који комуницирају са људима из свог окружења и дали им низ практичних савета како да то убудуће чине на своју и општу корист.

„Српске недељне новине“ већ дуже од десет година у Будимпешти периодично организују различите видове едукације наших суграђана који желе да унапреде своју културу комуницирања, односно усмено и писано изражавање на матерњем, српском језику и стекну увид у основе новинарских стилова, жанрова и техника, па је тако и ове јесени. Наш актуелни циклус у оквиру Школе креативног писања „Теодор Павловић“, најновији је у том дугачком низу до-

садашњих едукативних акција СНН-а.

Полазници су први, дуго најављивани сусрет имали прошле суботе, у просторијама Културног и медијског центра „Српски венац“. Уз помоћ предавача који су стекли највише академско образовање и научна звања у области комуникационих наука, са великим бројем објављених научних радова и богатим професионалним искуством, полазници у пријатном и функционалном простору ове уста-

нове имају прилику да усвајају нова знања, што су моменти који наш едукативни програм чине специфичним и другачијим.

О чему смо разговарали на самом почетку? На пример, о томе како да будемо добри и пажљиви слушаоци, што је у савременим условима живота реткост; о томе како саопштити другима оно што желимо, у свега неколико реченица; о важности невер-

балне комуникације - на пример, контакт очима или смешка приликом првог сусрета; о потреби уравнотеженог пријема и давања информација; о томе како да будемо отворени за мишљења и осећања својих саговорника и уопште, других људи, али и о другим, сличним темама и дилемама. Дружење настављамо следеће суботе, на истом месту.

Д. А.

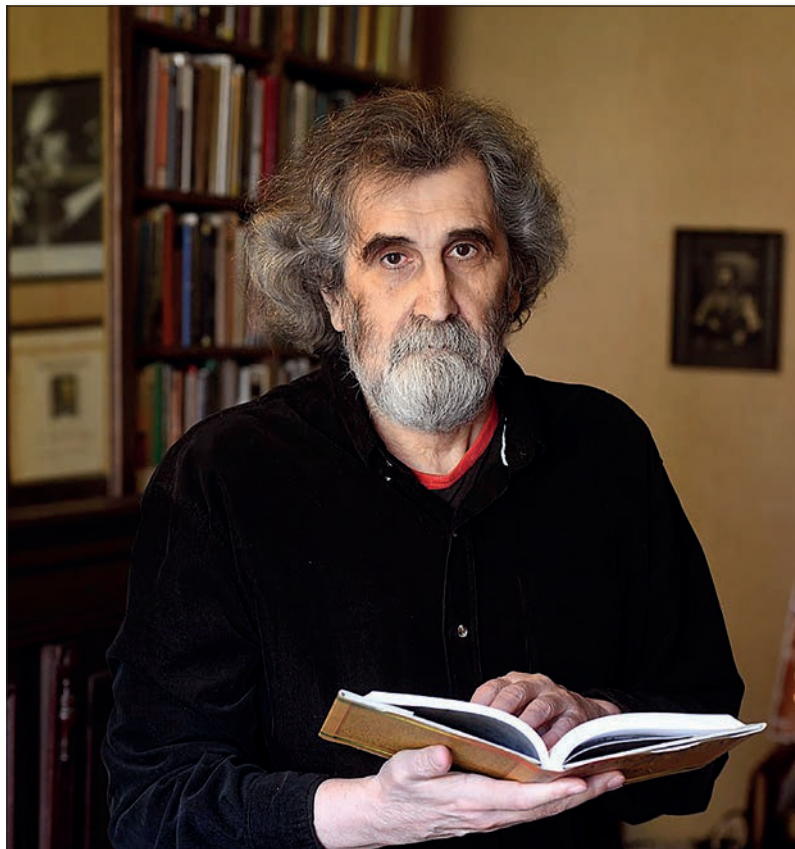

Петар Милошевић: Трик-роман (2021)

ГОДИШЊИЦА

Неко свира на воденим оргуљама

Навршила се година дана откад нас је изненада напустио угледни српски писац и професор универзитета Петар Милошевић. Тим поводом, у овом броју нашег листа објављујемо први део приказа његовог „Трик-романа“ из пера нашег књижевног критичара Славице Зељковић.

Последња књига Петра Милошевића, Трик-роман, објављена 2021. у издавачкој кући Агора из Зрењанина, појавила се два месеца пре ауторове смрти. Петар Милошевић (1952 - 2021), угледни српски писац из Мађарске изненада је умро у новембру не дочекавши прву промоцију свог романа и сусрет са читалачком публиком. За српску књижевност његова смрт је ненадодива штета иако је аутор иза себе оставио значајна књижевна дела: збирку песама Сентандрејски типик

и седам прозних дела, од којих су једна збирка приповедака Наћи ћу другог и шест романа: London, Помаз, Ми же Sentandreji, Битка за Сулејмановац, Websajt stori (интернет роман), Тиња Kalaz и Трик-роман. Овим делима као и делима из историје и теорије књижевности, Петар Милошевић, универзитетски професор на Славистичкој катедри Филолошког факултета Будимпештанског Универзитета Етвеш Лоранд, завршио је своју чудесну животну и књижевну арабеску. На корицама књиге је фотографија

ПРИЧА О ЛУКИ МИЛОВАНОВУ

Градећи своје приче, Петар Милошевић у Трик-роман уноси причу једног нашег писца из 19. века, Луке Милованова Георгијевића, о коме је остало забележено да је у близини Калаза држао часове руским црквеним појцима и да је једне зиме од хладноће оглувео. Од постојећих биографских података, испреда причу о пронађеном Лукином рукопису. Аутор, односно, приповедач, рукопис проналази на дну котарице са калашким мушмулама. Открива читаоцу да је тај ћирилични рукопис некада био у рушевини старе куће у Табану, у српском делу Будима. Пронађен је заједно са плавим минђушама о којима ће аутор касније сачинити три засебне приче („Прича о Ружичалу“, „Како лете вештице“, „Казивање девојке с плавим минђушама“). По предању, Лука продаје своју душу калашкој вештици. „Златан точак сунца сија стигавши до скретања за калашки каменолом, Луку је обасјала плавкаста светлост из планине и заорила се прелепа песма, па је Лука заувек оглувео за све друге гласове и никад више није чуо ништа осим оне песме која је као небеска хармонија вечно брујала у његовим ушима и попуњавала висину. Лебдео је без тежине узбрдо ирманским путем, заљубљен и зањихан као да има крила на глежњевима“.

ЦРЊАНСКИ КАО ИЗВЕШТАЧ ИЗ МАЂАРСКЕ

Забележено је да је 1923. године Сентандреју посетио писац Милош Црњански, који је боравио у Мађарској као специјални извештач београдске Политике и писао за њу серију чланака. У напетом атмосфери после Првог светског рата и одређивања нових државних граница, репортерско крстарење српског писца по Мађарској нико није могао сматрати безазленим новинарским интересовањем. Агенти су пратили сваки његов корак, па је полицију занимао и запис о боравку Милоша Црњанског у Сентандреји. На основу тих чињеница сачињена је трик-прича, уз наглу промену аспекта. Аутор каже да је Црњански путовао за Ирму, у посету гробници руске кнегиње, јер је намеравао да напише књигу у којој ће се Русија појавити као сан или звезда. Планирао је да прође кроз Калаз. Наводно, то му је саветовао Никола Тесла преко телефона, када је био у Помазу код Теслиних рођака. Рекао му је да је једном на истом том Ирманском путу имао привиђење код каменолома. Видео је бескрајни плави круг и у њему муњу. Тако је, по овој причи, Тесла открио космичку енергију.

мозаика, разнобојни каменчићи међусобно повезани у једну целину која сија кроз „златан точак сунца“. Тако тридесет три засебне „белешке“ (поглавља) чине Трик-роман. Постоји нит која их слободно веже. Писац ју је пронашао помоћу трика. Причу је оставио отворену да је и ми можемо надограђивати. Број тридесет три има своју симболику. Исус Христ је учинио тридесет и три чуда за свог времена на земљи. Имао је тридесет и три године када је страдао као испуњење светих списа и обећања у вези са човечијим сином. Све више верујем да ништа није случајно. Писац је застао код броја тридесет три. Из поглавља у поглавље слажу се коцкице: „Рукопис на дну котарице“, „Казивања девојке са плавим минђушама“, „Магловите приче“, „Вечне тишине“, „Небеска хармонија“, „Тајанствена писма у поштанском сандучету...“. Приповедање Петра Милошевића није нарација у класичном смислу, он у своје дело уноси фрагменте различитих стварности, из живота, али и фикције, понекада не препознајемо шта је шта. Теку нелинеарне приче необичне структуре. Могу да се читају на прескок, али пажљиво: уздуж и попреко. Предлог аутора: „Читајте као да играте партију шаха“!

Књига почиње уводом под називом „Реч“ и изреком: „Реч је као стрела: погоди или промаши циљ“, затим „Студијом“ о трик-роману за који каже:

„Трик-романом називам она дела чији аутор тобожњим пронађеним рукописом или другим приповедачким поступком (триковима) ствара илузију...“

Петар Милошевић примењује технику писања којом успоставља однос са другим текстовима кроз документе, сведочења, алузије, гугл превођења и друге поступке и медије. Гради нови поетски кредо и увлачи читаоца у своју игру. Један од

водећих представника нове француске критике структуралистичке оријентације, лингвиста, есејиста и књижевни критичар, Роланд Барт сматра да је сваки текст интертекст, јер у себи садржи елементе ранијих текстова, наслеђа и културе у којој је настао.

Љубавна тематика, породичне приче, родни Калаз, ликови који нестају без трага, више временских димензија, све је то провучено кроз безброј различитих доживљаја и филтера. Стварност и фикција, живот и литература, претапање векова, вечити тренутак...

„Уметност не воли када се заборави да је она – уметност. Не жели да сувише личи на стварност и да буде побркана са животом... У традиционалном роману читамо такве приче какве познајемо из стварног живота. Зато, када му опасност реалности сувише запрети, роман користи трикове упозорења: пажња, ово је литература! Трик-роман је такав роман који сам себе ставља међу знаке навода“. Тако се потири традиционална књижевна конвенција и настаје „трик-роман“ који је експерименталан и по садржају и по форми. Уметност комбинаторике.

(Насиљав у следећем броју)

Славица Зељковић

Монографија „Тесла: Духовни лик“ побуђује пажњу јавности

Једна од нових књиџа која је привукла пажњу јавности на недавно одржаном Међународном сајму књиџа у Београду, јесте и монографија под насловом „Тесла: Духовни лик“ Оливера Суботића, коју је издавачка кућа „Бернар“ објавила у сарадњи са Музејем Николе Тесле.

Оливер Суботић

Аутор књиџе је презвитер др Оливер Суботић, а за ову монографију добио је престижно признање - „Tesla Spirit Award“, специјалну награду, коју Теслина научна фондација из Филаделфије додељује једном годишње личностима и пројектима који дају значајан допринос промоцији лика и дела Николе Тесле на светском нивоу. Ради се о првој књиџи на свету о Николи Тесли написаној од стране једног свештеника, који је, у смислу академског образовања, и човек из света науке, а целокупан приход од продаје књиџе је намењен у добротворне сврхе.

Презвитер Оливер Суботић редовно држи духовна предавања на различите теме, веома често везане за однос духовности и света науке. Једно од таквих сабрања одржано је пре неколико година у оквиру Фестивала

хришћанске културе у Зајечару. Управо је тада аутор књиџе „Тесла: Духовни лик“ одржао предавање о духовном лику Николе Тесле и оно је својеврсни кратак увод у један део књиџе, у коме су Теслини религијски и филозофски ставови детаљно обрађени. У књиџи су обухваћене и многе друге димензије личности Николе Тесле: његово порекло и породично окружење, животна етика и друштвени погледи, родољубље и милотворство, као и крајње специфичне особности спољашњег и унутрашњег лика највећег српског проналазача.

Писање књиџе аутор је, међутим, започео убрзо после једног предавања у Вазнесењској цркви у Жаркову, у Београду, 2018. године, које је за централну тему имало Теслин духовни лик, а одржано је у сарадњи са Фондацијом „Лаза Костић“ и Теслином научном фондацијом из Филаделфије.

„Идеја ми је била да што реалније осветлим Теслу као личност, у што је више могуће димензија, а уз помоћ аутентичних докумената који су доступни. Да се разјасне и што детаљније опишу његови религијски и филозофски погледи, животна етика, ставови о друштву, патриотизам, милотворство, како би се урадила систематизација те грађе и обухватило оно што није до сада било обухваћено. Књиџа се састоји из два дела; први је историјски, а други је синтетичког карактера. Тај синтетички део представља поруку читаоцу: да на основу анализе Теслиног живота можемо много тога да научимо и побољшамо наше друштво и свет који нас окружује“, каже отац Оливер и додаје да је, нажалост, у оптицају велики број

ОДНОС ТЕСЛЕ И ПУПИНА ЗА ПРИМЕР

Аутор књиџе истиче да много тога из Теслиног живота може да буде поучно за нас. Посебно истиче пример помирења Тесле и Пупина, односно превазилажења њиховог неслагања и пружања руке један другоме. Тим поводом каже:

„Мислим да би српски народ морао да учини исто, без обзира на постојеће поделе. Верујем да је пут свенародног покајања, а потом и свенародног помирења, пут ка преображају српског народа. На крају књиџе је наведено како нам Тесла и Пупин показују пример. Такође, мислим да је Тесла значајна спона између Србије и Америке, али да та спона није довољно искоришћена. Наиме, он је био Србин који је поштовао и волео Америку, због свега што му је омогућила, а са друге стране, и њега је Америка поштовала и волела, због огромног доприноса који јој је дао“, закључује отац Оливер и додаје да је наша основна дужност, када је Тесла у питању, да афирмишемо истину, избегавамо претеривања и отворено раскринкавамо фалсификате, у свакој теми која се тиче његовог лика и дела.

фалсификата, лажних интервјуа, чак и фотографија, и да се, стога, трудио да истраживање заснује на подацима из извора који су проверљиви.

„Пре свега сам користио архиву Музеја Николе Тесле, који је суиздавач. Рецензент књиџе је др Бранимир Јовановић, вероватно један од највећих познавалаца Николе Тесле у свету“, објашњава аутор.

Он каже да тренутно ради на преводу књиџе на енглески језик, који би требало да током следеће година буде доступан за читаоце. Истиче да је, радећи на књиџи открио много тога новог, иако су га Теслини живот и дело занимали и као младића.

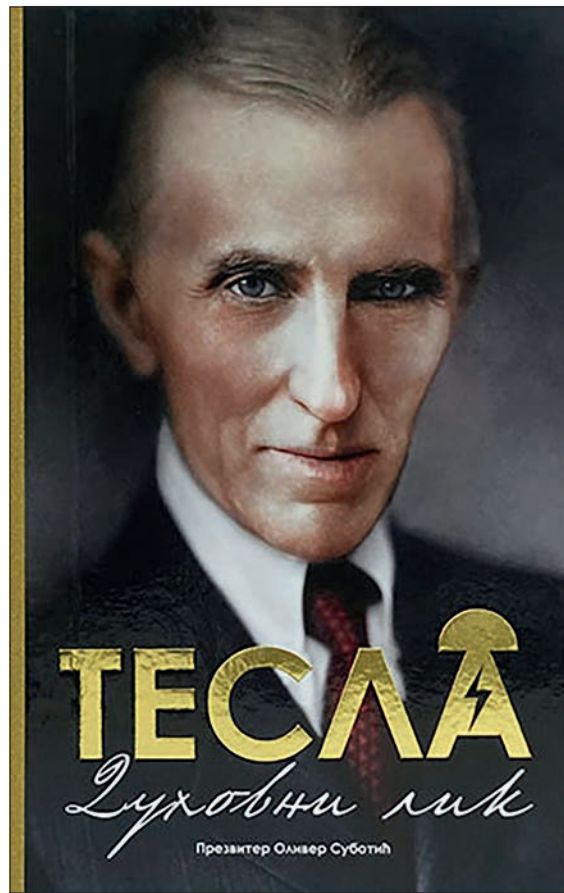
„У књиџи је отприлике двадесет посто онога што сам о Тесли већ знао, а да је осамдесет посто новог, те да ме је понешто од тога новог прилично изненадило. Знао сам, рецимо, да је Тесла патриотски оријентисан, али нисам знао да је у тој мери човек који је осећао свој национални идентитет и да је имао толику наклоност ка краљевској породици Карађорђевић и ројалистичкој идеји југословенског монархизма, тј. Краљевине Југославије обједињене српском круном. Недавно сам примерак књиџе поклатио престолонаследнику Александру, који ме је са супругом Катарином срдачно примио у свом двору у Београду.“

Отац Оливер каже да је Тесла био православно хришћанин, премда је његов хришћански доживљај био несумњиво проширан разним филозофским и другим утицајима. Аутор се у том смислу трудио да буде објективан и да ствари наведе на основу аутентичних извора. За њега је, међутим, била посебно занимљива Теслина преписка у последњим годинама живота, у којој се јасно види да се Тесла враћа оном православу, које је понео из детињства.

„Тај део његовог живота, чини ми се, није довољно истражен. Амерички истраживач Леланд Андерсон, који се током свог живота интензивно бавио ликом и делом Николе Тесле, тврди да је постојао својеврсни дневник у коме је Тесла бележио своја религијска искуства и рад везан за Српску Православну Цркву у САД, али да је тај документ изгубљен. Уколико би се такав документ пронашао, био би то извор од првокласног значаја за тему Теслине религиозности. Но и према овоме што знамо, довољно је да га могу доживети као брата у Христу Исусу, премда не и као пример чистог вероисповедања током свих његових животних периода“, каже отац Оливер.

На молбу нашег саговорника, напомињемо да је за обликовање одговора на наша питања користио електронски доступан материјал Јавног сервиса Србије и Задужбине „Петар Мандић“ и да је овај чланак лично ауторизовао.

Разговор водила:
Добрила Боројевић

ТРИ РЕТКЕ ОСОБИНЕ

На питање да сублимира главне Теслине врлине, отац Оливер Суботић цитира писмо, које је Тесла 1928. године упутио свом сестрићу Николи Трбојевићу, у којем каже:

- Данас је јако тешко пронаћи човека који има три особине: знање, правичност и несебичност. Те три особине имао је Тесла.

Гостовање ауторке „Лајуниној“ издања

ИЗДАВАШТВО

„Моја љубав Никола Тесла“

У просторијама Културног и медијског центра „Српски венац“ уприличена је промоција књиге „Моја љубав Никола Тесла“, ауторке Ане Атанасковић, која нам открива занимљиву причу о жени заљубљеној у великог научника.

Поздравну реч је у име организатора упутио Митар Кркелјић, представивши ауторку романа Ану Атанасковић и Андреу Шупут, лекторку на Смеру за српски језик и књижевност Универзитета ЕЛТЕ, која је те вечери била у улози модератора.

Интересовање и открића истраживача за живот и дело Николе Тесле увек наилазе на велики одзив публике, па је тако било и овога пута. Међу посетиоцима су се налазили и васпитачи и ученици Српске гимназије из Будимпеште, која већ одавно носи у свом називу име славног научника.

Кркелјић је нагласио да је Никола Тесла један од оних људи око којих се сви Срби слажу, ма где на свету живели, и воле га. Тесла је био повезан са српском заједницом у Мађарској, посебно са породицом Мандић из Помаза, код које је и гостовао неколико пута током свог живота.

Роман о Тесли је ауторка посветила своме оцу, који је, свакако, заслужан за идеју и настанак књиге, а ово дело је била прилика да публика упозна Николу Теслу и из неког пот-

пуно другачијег, приватног угла. Како је и сама ауторка рекла, роман је први пут објављен 2013. године, а о томе колико је и даље актуелан, говори и то што је сада изашло из штампе његово друго издање објављено у Лагуни.

Ова романсирана биографија, написана је у виду дневничких записа Кетрин Мекмехон Џонсон, која је била стварна личност и до своје смрти волела Николу Теслу. Ауторкина идеја је била да кроз овај роман читаоцима представи једно потпуно новог Теслу, у односу на оног на кога смо ми навикли, као и једно друштво – Њујорк у периоду преласка из 19. у 20. век.

Причала је Атанасковићева о настанку романа, о периоду истраживачког рада, који је пре почетка писања трајао 4-5 година, па након тога о периоду истраживања у музеју Николе Тесла у Београду, читању разних биографија, историјату Њујорка из тог времена, боравку у Америци, како би и тамо истраживала и дошла до аутентичних информација и података. Између осталог, посетила је и Уни-

верзитет Делавер, у којем постоји заоставштина Кетрининог супруга, Роберта Андервуда Џонсона, некадашњег амбасадора у Риму и песника. Тамо такође постоје и писма које је писала Кетрин, документација о њиховом породичном животу, разгледнице и књиге које су поседовали.

Осим што је била у додиру са споменутим писмима, ауторка је прочитала много часописа, биографија, историјских новина, да би могла да уђе у то време и јунаке стави у историјски оквир.

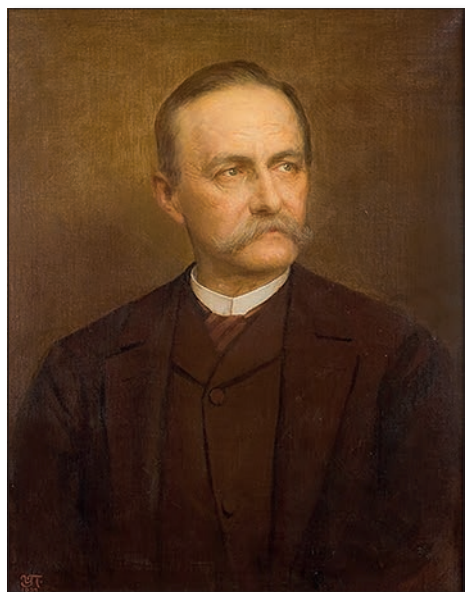
Теслин однос са Џонсоновима јача тако што он одлази код њих на Божићне вечере и пријеме и бива прихваћен од стране високог слоја друштва. Без сваке сумње, он све време

ради и посвећен је науци, али у роману се види и његова друга страна – Тесла има емоције према Кетрининој деци и пријатељима, он преводи Змајеву поезију и рецитије је јавно.

У роману ауторка руши предрасуду да је Тесла био сам, изолован, да се ни са ким није дружио, међутим, упркос томе, ауторка романа нас упознаје са савим другачијим Теслом, који је имао свој друштвени живот.

На самом крају вечери, публика је добила прилику да ауторки постави питања. Тако су се могла чути највише питања везана за Теслине емоције и однос са Кетрин, јер је очигледно тај део живота ванвременског научника остао највише обавијен тајном.

Д. М.

Књижевник Јован Јовановић Змај рођен је 24. новембра 1883.

24. новембра 1883 – Рођен је српски писац Јован Јовановић Змај, једна од најмаркантнијих личности српског друштва у другој половини XIX века. Борац за национално и политичко ослобођење, члан Српске краљевске академије и драматург Народног позоришта у Београду (1890-98), уредник неколико часописа, најпознатији је као дејчи песник и аутор елегичних личних исповести.

25. новембра 1915 – Врховна команда српске војске у Првом светском рату донела је одлуку о повлачењу трупа преко Црне Горе и Албаније. У повлачењу војника праћених из-

беглицама, живот је изгубило више од 240.000 људи. На Крф је савезничким бродовима пребачено 135.000 војника, који су опорављени и реорганизовани наставили борбе на Солунском фронту наредне године.

26. новембра 1918 – На скупштини у Подгорици, гласањем је одлучено да се Црна Гора прикључи Краљевини Србији.

27. новембра 1919 – У оквиру Версајске мировне конференције после Првог светског рата, Бугарска је потписала документ којим је Добруца припала Румунији, источна Тракија Грчкој, а градови Цариград (Димитровград), Босилеград и Струмица Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца.

27. новембра 1968 – Припадници југословенске војске и полиције угушили су масовне демонстрације Албанаца на Косову на којима је захтевано да та покрајина Србије добије статус републике.

28. новембра 1830 – У Београду на Ташмајдану у присуству кнеза Милоша и београдског паше свечано је прочитан хатишериф турског султана Махмуда II о аутономији Србије. Турци су након тога продали своја имања Србима и напустили Београд.

28. новембра 1878 – Умро је Ђура Јакшић, највећи лиричар српског романтизма и један од најдаровитијих сликара XIX века. Поред поези-

је, која је највреднија у његовом књижевном опусу, писао је приповетке и херојске поеме.

28. новембра 1950 – У Београду је основан Музеј позоришне уметности Србије.

29. новембра 1854 – Умро је српски дипломата и војвода прота Матеја Ненадовић, председник Правитељствујушћег совјета – прве српске владе. Његови „Мемоари“, поред књижевне вредности, представљају драгоцен документ времена.

29. новембра 1918 – На Великој народној скупштини у Подгорици свргнут је краљ Никола I Петровић и проглашено уједињење Црне Горе са Србијом. Актом о уједињењу црногорска држава је престала да постоји.

29. новембра 1941 – На брду Кадињача код Ужица у Другом светском рату изгинуо је Раднички батаљон штитећи главнину партизанских снага. Немачке јединице су, уз подршку авијације, прешле Кадињачу тек после погубљења 180 партизана с командантом Душаном Јерковићем. Био је то крај Ужичке Републике, основане крајем септембра 1941, прве слободне територије у окупираној Европи.

29. новембра 1943 – На другом заседању Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије у Јајцу, то Веће је

ВРЕМЕПЛОВ

конституисано као врховно законодавно и извршно представничко тело и установљен је Национални комитет ослобођења Југославије. Донета је одлука о федеративном уређењу државе, а краљевској влади у изабеглиштву забрањен је повратак у земљу.

29. новембра 1998 – У Београду је умро Живојин Павловић, један од најзначајнијих српских филмских редитеља и књижевника „нове српске прозе“.

Песник Ђура Јакшић умро је 28. новембра 1878.

НЕВЕН

Традиција „Теслиних“ њештинских ђака

Полагањем венаца одата почаст Вуку Караџићу

Српски образовни центар у Будимпешти, као главна просветна установа Срба у Мађарској, учесник је, али и организатор многих наставних и ваннаставних активности. Месец октобар био је у знаку програма Еразмус, који је осмишљен 2014. године и тренутно је један од највећих програма Европске уније.

По вишедеценијском обичају ученици Српске основне школе и гимназије „Никола Тесла“ у Будимпешти, предвођени својим учитељицама и професорима, поводом рођендана великог српског културног и националног прегалника, полагањем венаца одају почаст Вуку Стефановићу Караџићу, најзначајнијем реформатору српског ћириличног писма и утемељивачу нашег модерног књижевног језика.

Тако је било и овог помало магловитог новембарског дана, на сам Митровдан. Тада су представници 9-их разреда наше гимназије, на челу са професорима, Изабелом Данко, Верцом Симић и Драгомиром Дујмовом, пошли у будимски Табан, где су спрам чувене гостионице „Код златног јелена“, негдашњег стецишта српских интелектуалаца, код спомен-бисте Вука Караџића (рад вајара Небој-

ше Митрића), Сара Дахан и Милош Јакшић, ученици 9/а разреда положили венац са дужним поштовањем. Том приликом професор Дујмов је говорио о везама Вука Караџића са Будимом и Пештом, где је често боравио. После тога су ђаци обишли и спомен обележје које се налази на домак Вукове бисте. То је споменик који се налази на месту срушеног српског саборног храма, у близини Елизабетиног моста. Овде је професор Дујмов укратко упознао ученике са историјатом негдашњег српског катедралног храма и будимског Табана, где су вековима живели и Срби.

Заслугом Стојана Д. Вујичића, испред гостионице „Код златног јелена“, 1987. године, постављена је биста Вука Караџића, рад вајара Небојше Митрића. Вук, заглаван у здање бившег стецишта српских књижевника,

озбиљно и постојано посматра остатке некадашњег Табана и мада не говори о томе, све ће бити да се у својој ћутњи најчешће присећа давно minulih дана. Не верујем да се при том радо присећа Будима, јер најчешће га је овде невоља доводила. Први пут је Вук у Будим дошао уз помоћ Марије од Станисављевић: због ноге. У пролеће 1810. још се надао да ће му лековите топлоте будимских брда излечити згрчену леву ногу. Уместо оздрављења, срео је пријатеља од кога се никада није одвајао. Овде је први пут опасао штучу која га је пратила по свим путевима, које му је судбина наметнула.

Када је због несмотрено изговорене реченице младог лекара средином марта 1814. побегао из Беча, оду-

шка је нашао у Будиму. Нико му овде није претио да ће му одсећи ногу. Но, већ на путу за Будим заболеле су га очи и бол ће га мучити два пуна месеца. Али, Будим је имао и своје добре стране. Имао је, примера ради, једног Луку Милованова, учитеља, са којим ће Вук делити квартир. Вуку ће поћи за руком да натера Луку да допуни и преправи свој „Опит“, од којих су неки листови од рукописа подерани, неки упрљани (н.п. он завијао у њи кобасице или печено месо), а неки сасвим изгубљени – записао је на једном месту Вук. Вук ће у Будиму упознати и Јосифа Миловука. И са њим ће дуго година друговати. (Из књиге Драгомира Дујмова: „Будим њештински знамен“)

Д. Д.

Зайиси са ученичке екскурзије

Схватили смо зашто је важно неговати традицију

Ученици 4, 5. и 6. разреда Српске основне школе „Никола Тесла“ у Будимпешти су крајем октобра у оквиру ђачке екскурзије обишли јужне делове Мађарске.

Три разреда су се са својим учитељицама и наставницама аутобусима запутила према Вашархељу и месном српском храму Успења пресвете Богородице. Непосредно поред храма посетили су и зграду, која је некада служила као парохијски дом, а данас функционише као музеј, кућа заједнице и библиотека.

Након тога су деца посетили мали Етнографски музеј у Вашархељу. При обиласку, ученици су могли да установе како свака кућа поседује свој дух, као што сваки народ има своје обичаје.

Касније се цела дружина одмориле у ближем ресторану, а после ручка су се упутили ка Морахалому, у смештај „Зелена друштвена кућа и Шумарска школа“.

Наредног дана, излет је настављен у Опустасеру, у Националном историјском меморијалном парку. У меморијалном парку су ђаци провели највећи део дана, па су имали сасвим довољно времена за обилазак номадског парка, биљне куће, музеја

на отвореном и затвореном. Ученици су стигли у једно историјско путовање кроз време, где су се упознали са одлучујућим моментима мађарске историје кроз филмске пројекције 3D и панораме у Ротонди.

Током трећег дана екскурзије путовало се до Сегедина. Наши ђаци су прво посетили Српску школу у Сегедину, где су наши ученици могли да се упознају са историјама, начином рада и са децом из те школе. Потом су кренули у обилазак Сегедина, где им је прва станица била Српска православна црква посвећена Светом оцу Николају. Деца су се дивила јединственом иконостасу и отпојала химну „Ускликнимо с љубављу Свети-

тељу Сави“. Излет је укључивао разне тачке заустављања код културно-историјских знаменитости града Сегедина. Усред разгледања, ученици су уочили да је српска заједница на простору данашњег Сегедина присутна више од пола миленијума.

Након шетње у граду ђаци су се вратили на ручак у месну Српску основну школу „Никола Тесла“, где их је чекао квиз о знаменитостима Сегедина.

Четврти дан екскурзије је протекао у Српској школи у Дески. Како су обишли школу, деца су убрзо схватила, да је то место уједно и српско обданиште, Српска православна црквена општина, фолклорно друштво, библиотека, а однедавно и музеј. У музеју су ђаци видели ручне радове, одевне

и народне ношње и разне предмете, који потичу од наших предака. При том су ученици били подељени у групе и сами су могли да испробају поједине занате. Деца су много уживала у радионицама. Она су схватила зашто је лепо и значајно неговати традицију. Касније, у смештају, ученици су завршили започети турнир и одржали такмичење фризура, као и опроштајно вече.

Последњег дана се ишло у Морахалом на купалиште „Сент Ержебет“. Екскурзија је завршена повратком у Српску школу на Тргу ружа.

Ми се надамо да ћемо имати још оваквих екскурзија и пуно се захваљујемо Фондацији „Бетлен Габор“ на успешној сарадњи.

Агнеш Ђере, учитељица

ДАН СЕОБЕ

На лађи **Sailor**

која ће бродити Дунавом од Будимпеште до Сентандреје и назад.
Полазак лађе из Будимпеште са пристаништа **б. код трга Јасан Мари (Jászai Mari tér)**
на пештанској страни. Повратак на исти док.

Време: 11. децембар 2022. (недеља)

Полазак у 13.00 сати. Долазак у Сентандреју око 15.30.
Полазак из Сентандреје око 17.30. Повратак у Будимпешту око 19.00.

На лађи свира оркестар „**Коло**” и наступају
играчи **КУД „Табан”** из Будимпеште.

Приступ бесплатан.

Организатори:

Српска самоуправа у Будимпешти
у сарадњи са Српским институтом,
Српским културним клубом у Будимпешти, Српским форумом
и Српском самоуправом и Српским клубом у Сентандреји.

Приредбу су материјално помогли:

Министарство за људске ресурсе – Фонд „Бетлен Габор”,
Српска самоуправа XIX кварта – Кишпешт

КЊИЖЕВНИ КОНКУРС „РАСЕЈАНИ ПО СВЕТУ”

Уредништво београдског књижевног часописа „Књижевне вертикале” и Библиотеке „Вертикале” Удружења независних писаца Србије, на основу досадашњег искуства и сарадње са низом аутора из расејања, оценило је изузетно снажним да најширој читалачкој публици са простора бивше заједничке земље представи поред књижевног стваралаштва аутора из расејања који пишу на српском језику и њихова разнолика културолошка, емотивна и остала искуства живота у белом свету.

Заинтересовани књижевни ствараоци из расејања своју необјављивану приповетку (једну, највише две) препорученог обима од оквирних 10.000 словних знакова са размаком (карактера), могу слати на наменску електронску адресу организатора конкурса: rasejanje.sccl.unps@gmail.com. Уз радове обавезно је у истом документу достави и краћу био-библиографију са контактима (до оквирних 200 речи).

Рок за слање прича на конкурс је **30. новембар 2022. године**. Петочлани жири ће селектовати радове до 31. децембра 2022. године. Уредништво Библиотеке „Вертикале” ће од селектованих радова приредити и у издању Удружења независних писаца Србије објавити збирку прича под радним насловом „Расејани по свету матици” и представити је током традиционалне манифестације, Месеца српске културе у Лондону.

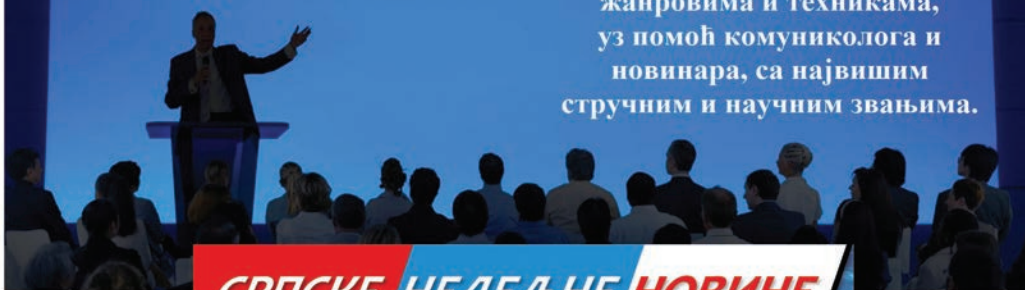
Овај конкурс нема такмичарски карактер, те се неће проглашавати најбољи књижевни радови. Циљ позива књижевним ствараоцима из расејања јесте њихова афирмација на простору Југоисточне Европе. Стога, сви аутори и све ауторице заслужују захвалност и поштовање али и искрено разумевање за спремност да са свима нама поделе своја искуства. Сви заступљени аутори добиће ауторски примерак.

Организатор конкурса, приређивач и издавач збирке не одговарају за повреду ауторских права од стране појединаца који учествују на конкурс.

ШКОЛА КРЕАТИВНОГ ПИСАЊА „ТЕОДОР ПАВЛОВИЋ” Српских недељних новина

Сваке суботе од 17 часова
у Културном и медијском центру
„Српски венац”
Nagymező utca 49, 1065 Budapest

Унапредите своју културу
комуницирања усменим и
писаним изражавањем и
овладајте новинарским
жанровима и техникама,
уз помоћ комуниколога и
новинара, са највишим
стручним и научним звањима.

СРПСКЕ НЕДЕЉНЕ НОВИНЕ

Ове седмице издвајамо следеће мултимедијалне садржаје:

Награда за Луку Димића,
првака Балета у Ђеру

Концерт Бојане и Николе
Пековића у Текелијануму

Одржан традиционални
Српски бал у Сегедину

Додела просветне награда
на „Pedagogus expo”

Тројни сусрет Вучића, Орбана
и Нехамера у Београду

Аутор рубрике: Владимир Марковић

*Напомена: графички QR код можете скенирати било којом апликацијом са QR читачем (QR reader) или употребом сервиса Гугл сочиво (Google Lens)

СРПСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ

СРБСКЕ

НАРОДНЕ НОВИНЕ.

www.snnovine.com

СРПСКЕ НЕДЕЉНЕ НОВИНЕ – Лист Срба у Мађарској ✦ Издавач: Српско културно и медијско предузеће (ДОО-Кфг) ✦ За издавача: Зорица Јурковић Ембер ✦ Главни и одговорни уредник: др Драган Јаковљевић ✦ Финансијер: Кабинет мађарског премијера (Miniszterelnökség) и Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. ✦ Фоторепортер: Иван Јакшић ✦ Седиште редакције: Nagymező u. 49, 1065 Budapest ✦ Поштанска адреса: Szerb Országos Önkormányzat, Szerb Hetilap, Falk Miksa u. 3, 1055 Budapest ✦ Имејл уредништва: snnbudimpesta@gmail.com ✦ Web: www.snnovine.com ✦ Графички прелом листа: Тибор Фуксел ✦ За штампању Szedéstűkőr Bt.: Ференц Ибош ✦ Текстуралне прилоге и фотографије примамо искључиво у електронској форми. Уредништво задржава право лекторске обраде и скраћивања текстова у складу са расположивим новинским простором. ✦ СРПСКЕ НЕДЕЉНЕ НОВИНЕ су 2013. године награђене угледним друштвеним признањем – ВЕЛИКОМ ПЛАКЕТОМ УДРУЖЕЊА КЊИЖЕВНИКА СРБИЈЕ, за објективно и правовремено информисање, неговање српског језика и ћирилице и јачање веза српске заједнице у Мађарској са матичном државом Србијом и Удружењем књижевника Србије. ✦ HU ISSN 2061-0238

ПУТОПИС

Путовање Срба и њихових пријатеља из Тукуље

У походе Европској престоници културе

Тридесетак становника Тукуље посетило је недавно Нови Сад и његову околину, а додатни мотив за обилазак највећег војвођанског градског средишта била је чињеница да је тај град ове године Европска престоница културе. Путовање је организовала Српска самоуправа у Тукуљи, предвођена Маријом Гајарски, потпредседницом тог тела.

Прва станица групе путника из Мађарске била је Петроварадинска тврђава, највећа и најочуванија тврђава у Србији. Садашња тврђава саграђена је по нацртима француског војног архитекте Себастијана Вобана, а градили су је Аустријанци у XVII веку. За градњу им је било потребно 88 година, а тврђава се састојала од система подземних тунела и канала, који су се могли напунити водом, и горњег дела у коме су саграђене касарне и магацини. Петроварадинска тврђава је средином XX века у потпуности демилитаризована, проглашена је историјским спомеником и стављена под заштиту државе. Данас Петроварадинска тврђава представља туристичку атракцију Новог Сада.

Након обиласка тврђаве, Тукуљчани су пешице кренули у центар Новог Сада. Најпре су посетили Дунавски парк, где су управо окончани извођачки радови на улепшавању ужег центра насеља, а затим и Градску кућу, римокатоличку жупну цркву „Име Маријино“, која је грађена између 1893. и 1895. године. Посетили су и пешачку улицу, која је

водила до Владичанског двора Епархије бачке.

Први епископски двор у Новом Саду саградио је владика Висарион Павловић, 1741. године, у непосредној близини тек изграђене Саборне цркве. Међутим, пошто је он услед бомбардовања града са Петроварадинске тврђаве изгорео 1849. године, још истога лета, покренута је градња новог двора, али се на то дуго чекало. У стилу у којем има романтизма, сецесије, па и црта српских средњовековних споменика, пројекат је израдио чувени архитекта Владимир Николић 1899. године, међутим, уместо њега потписао га је Ференц Рајхл. Зграда са нивовима монофора, бифора и трифора – прозорима са једним, два и три лука, у црвенкастој фасадној опеци и жутиим украсима, грађена је наредне две године, а у октобру 1902. у њу је усељен владика Митрофан Шевић и унета архива Епархије бачке. Данас је административно седиште ове епархије и резиденција Иринеја Буловића, епископа бачког, од 1990. Данас се у Владичанском двору Епархије бачке чува богата архивска грађа, библиотека и збирка уметнина.

Чланови групе су потом боравили у Саборном храму, који је посвећен Светом великомученику Георгију. Први храм на овом месту изграђен је у периоду 1734-1740. Као и већи део грађевина у Новом Саду, црква је страдала у бомбардовању са Петроварадинске тврђаве у Буни, 1849. Храм је обновљен у периоду 1851-1853. према плану пештанског архитекте Густава Шаибе. Савремени облик црква је добила током последње обнове извршене у периоду од 1902-1905. према плановима другог пештанског архитекте и градитеља Михајла Харминца.

Наредни дан био је резервисан за посету Сремским Карловцима и појединим фрушкогорским манастирима. Тукуљчани су најпре уживали у разгледању ужег центра Сремских Карловаца, да би потом ушли у зграду најстарије српске гимназије, Карловачку гимназију, која је свој рад отпочела давне 1791. године. Управо тога дана славила се годишњица постојања ове установе, која је изнедрила такве знамените личности, као што су: Димитрије Давидовић, Сима Милутиновић Сарајлија, Стефан Шупљикац, Јован Стерија Поповић, Бранко Радичевић, Милан Јовановић Батут, Васа Стајић, Борислав Михајловић Михиз, Дејан Медаковић и многи други.

Из програма посете није изостала ни Саборна црква, посвећена Светом оцу Николају, која је саграђена у периоду од 1758. до 1762. године. Тукуљчаним се пружила прилика да уђу и

у Српску православну богословију Светог Арсенија, која представља једну од најстаријих и најважнијих образовних установа код Срба.

У манастиру Крушедол, који је задужбина породице последњих српских деспота у Срему, Бранковића, учесници тродневног путовања могли су да погледају комплекс. Он се састоји од две целине: мушког манастира са црквом посвећеном Благовестима, који је основао владика Максим Бранковић и женског манастира са црквом посвећеном Срећу, који је подигла његова мајка, замонашена деспотица Ангелина. Манастир је чувен по богатој историјској ризници и иконостасу, а у манастиру почивају и мошти патријарха Арсенија III Чрнојевића, вође Велике сеобе Срба. У манастиру Гретег путници из Мађарске су се кратко задржали, пошто се већ смркавало, али је ипак било довољно времена за разгледање.

Последњег дана, посетили су Галерију Матице српске, где су уз помоћ стручног водича упознали историјат и рад културне установе, која је 1847. године основана у Пешти, под окриљем Матице српске. Имали су прилику да погледају сталне и привремене изложбе, а посебно их је одушевила поставка чувеног српског сликара Уроша Предића.

Тродневно путовање Тукуљчана у Нови Сад и околину суфинансирали су: Уред премијера и Фонд „Бетлен Габор“.

П. М.

